

Jaunųjų filologų konkursas: viena gentis

Aistė Gintautaitė

Šimtas mokinių iš visos Lietuvos kovo 31 – balandžio 1 dienomis ir vėl renkasi Vilniuje: vyksta tradicinis Jaunųjų filologų konkursas. Šiemet – jau keturiasdešimt antrą kartą.

Šį konkursą sumanė poetas Justinas Marcinkevičius, idėjai pritarė ir tuometinė Švietimo ministerija, ir Rašytojų sąjunga.

Jaunųjų literatų ir kalbininkų sambūrio istorija ne tik ilga, bet ir turtinga, jau nusipelniusi jai skirtos knygos. Būta ir anekdotinių situacijų, ir akibrokštų, ypač sovietiniais metais.

Kelis dešimtmečius konkursas klajojo. Jaunuosius prozininkus, poetus, publicistus, literatūros tyrinėtojus, kalbininkus, tautosakininkus priglausdavo vis kitas miestas, rajonas. Pastaruoju metu rašančią jaunuomenę į savo auditorijas kviečia Vilniaus universiteto Filologijos fakultetas.

Būti pakviestam į konkursą – nemenka sėkmė. Finalo dalyviai patiria atranką savo rajonuose ar miestuose. To negana: reikli žinovų komisija iš daugybės į Vilnių atsiųstų darbų vėl atranka įtaigiausius.

Šiemet į Vilnių atkeliavo net 224 įvairiausi rašto darbai. Daugiausia, kaip jau įprasta, poezijos. Apsiriko tie mokiniai, kurie bandė teikti konkursui dar ir papildomas žinias: neva mano darbus skaitė žymūs politikai ar kiti svarbūs asmenys, o jau kaip gyre, net apsiverkė.

Komisija gilinasi ne į rekomendacijas ar dalyvių biografijas, bet į patį tekstą.

Rašytojai Vanda Juknaitė, Giedrė Kazlauskaitė, Gintarė Adomaitytė, Regimantas Tamošaitis, Jonas Liniauskas, Ričardas Šileika, radijo programos „Klasika“ žurnalistė Alma Valantinienė, mokslininkės Bronė Stundžienė, Daiva Sinkevičiūtė konkurso darbus skaito jau ne pirmą kartą.

- Eseistikos ir publicistikos darbų šiemet sulaukėme perpus mažiau nei įprasta. Nėra nė trisdešimties, - pasakoja rašytoja Gintarė Adomaitytė. – Ar patikėsite? Tai... džiugina. Pagaliau susivokta, kad žinutė rajono spaudoje – dar ne publicistika; kad naivios mergautinės miniatiūros – tikrai ne esė. Stipriausi eseistai ir publicistai yra anaip tol ne didelių miestų gyventojai. Gal atokiuose miesteliuose laikas teka kitaip? Ten mokiniai sugeba įsižiūrėti į žmones, kurti jų portretus; jiems rūpi aptarti savo kartos ypatumus, svarbius valstybės reiškinius, kaimo bendruomenės pokyčius.

Peržvelgus kviečiamųjų mokinių sąrašus, akivaizdu: kitose srityse dominuoja sostinės mokiniai, ypač - Vilniaus licėjaus auklėtiniai. Jau įprasta, kad nemenka dalis jaunųjų filologų atkeliauja iš Radviliškio, Ukmergės, Pasvalio rajonų.

Poezijos, prozos, tautosakos, kalbos, literatūros kritikos, eseistikos ir publicistikos sekcijose jaunieji filologai susitinka ne tik lenktyniauti. Ne menkiau svarbus bendravimas su komisijos nariais, savo srities žinovais. Kiekvienas darbas yra analizuojamas; moksleivių kūryba domisi juos lydintys mokytojai lituanistai.

Universiteto auditorijoje konkurso dienomis galima sutikti ir savanoriškai atvykusią dalyvių. Mokytojai domisi, ką sukūrė, ką pateikė jų kolegų ugdytiniai.

Tautosakos sekcija ir šiame, ir ankstesniuose konkursuose – jauniausia. Į ją ne kartą rinkosi ne tik vyresniųjų klasių gimnazistai, bet ir septintokai, aštuntokai iš pagrindinių mokyklų, kartais net labai nuošalių. Tautosakos rinkėjų veikla ne tik įdomi, bet ir prasminga – Jaunųjų filologų konkursui pateiktus darbus saugo Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas.

Deja, ne tiek jau daug mokinių ryžtasi imtis tautosakos ar gimtosios kalbos tyrinėjimų. Jiems sudėtinga dirbti savarankiškai; būtini ir mokytojų išmintingi patarimai, skatinimas. Komisijos nariai perspėja, kad pedagogams persistengti nereikėtų. Įgudusi žinovo akis atskiria, kur moksleivio, kur diplomuoto lituanisto darbas.

Ypatingo antplūdžio sulaukė poezijos ir prozos sekcijos. Rašančių eiles Lietuvoje, matyt, buvo ir bus, tai – nesustabdoma, o moksleiviškos prozos pasaulyje juntami pokyčiai. Jaunieji literatai, pastaraisiais metais uoliai rašę romanus, tos mados po truputį atsikrato ir imasi trumpesnių žanrų.

Konkurso rengėjams – Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos bei Lietuvos mokinių informavimo ir techninės kūrybos centro darbuotojams – rūpi ir švietėjiška misija. Šiemet mokinių laukia ekskursija po Valdovų rūmus, dainuojamosios poezijos vakaras.

Svetainėje olimpiados.lt skelbiama ne tik konkurso eiga. Įdomūs, savaip iškalbingi savo nuomonę skubančių pareikšti moksleivių komentarai. Kai kurie itin skaudžiai išgyvena, kad nepateko į Jaunųjų filologų konkursą, kitiems užtenka stiprybės linkėti sėkmės tiems, kuriems pasisekė geriau.

- Rašytojais, literatūros tyrėjais ar kalbininkais tampama ne varžybose, - sako Gintarė Adomaitytė. – Pažįstu mokinių, kurie kantriai šlifuoja savo kūrinį, bet į jokių konkursus kol kas neskuba. Tačiau Jaunųjų filologų konkurso dalyviai visą gyvenimą išlieka tartum vienos genties. Jie susipažįsta, bendrauja, o kartais susidraugauja net ir visiems laikams.

Įgyti pasitikėjimo savimi, o kartu išmokti kritiškai žvelgti savo pirmuosius bandymus - konkurso misiją galima apibūdinti ir taip.

Interneto svetainės pertrauka.lt ir skaitymometai.lt, žurnalas „Pašvaistė“, Rašytojų sąjungos rengiamos Vasaros ir Rudens akademijos, mokinių skaitymai Poezijos pavasaryje, Jaunųjų filologų konkursai – tai ta pieva, kurioje auga, bręsta ir pirmąsias sėkmes patiria ne tik būsimi rašytojai.

Dar svarbiau, kad bręsta reiklūs, išmintingi, raštingi piliečiai. Raštingų nebūna per daug.